

Subota, 3. prosinca 2022. u 19.30
Koncertna dvorana Vatroslava Lisinskog

**SVIJET NA
DLANU**
LISINSKI
SUBOTOM

UVJEK
LISINSKI
NEPROCIJENJIV DOŽIVLJAJ!

22/23

**STEPHEN
THARP**

orgulje

Fotografija: Dražen Petrač

Georg Friedrich Händel

Glazba za kraljevski vatromet, uvertira
(obrada za orgulje: Stephen Tharp)

Johann Sebastian Bach

Allein Gott in der Höh' sei Ehr', koralni preludij BWV 662

Johann Sebastian Bach

Fuga alla giga u G-duru, BWV 577

Ludwig van Beethoven

Scherzo iz Treće simfonije u Es-duru, op. 55, Eroica
(obrada za orgulje: Stephen Tharp)

Gabriel Fauré

Pavana u fis-molu, op. 50
(obrada za orgulje: Stephen Tharp)

Jean-Baptiste Robin

Chant du Ténééré

Petr Eben

Moto ostinato, treći stavak iz Musica dominicalis (Nedjeljna glazba)

Louis Vierne

Adagio iz Treće orguljske simfonije, op. 28

Franz Liszt

Totentanz (parafraza na Dies irae), S. 126

Nakon koncerta s umjetnikom razgovara Sonja Mrnjavčić.

Fotografija: Dillana Florentin

STEPHEN THARP

Orguljaša i skladatelja **Stephena Tharpa** kritika percipira kao sasvim jedinstvenog glazbenika; smješta ga na nebeski svod glazbenih zvijezda i, potaknuta njegovom osebujnom umjetničkom osobnošću i originalnim interpretacijama, opisuje neobičnim sintagmama kao što su „orguljaš za znalce“ (časopis *Orgulje*, Njemačka), „interpret koji razmišlja“ (*Het Orgel*), „neusporedivi orguljaš“ (časopis *The American Organist*) i „savršeno kreativni umjetnik“ (Michael Barone, časopis *Pipedreams*). Prepoznat je kao jedan od najvećih orguljaša našega doba! *The New York Times* okarakterizirao ga je kao orguljaša čije su izvedbe „pune boja, uzbudljive i sjajne“. Tharp je glazbenik goleme, uistinu zadivljujuće energije: održao je 1500 koncerata na 61 svjetskoj turneji i izgradio jednu od najrespektabilnijih karijera na svijetu. Na popisu je *Tko je tko u Americi* i *Tko je tko na svijetu*, a dobitnik je i međunarodne nagrade *Interpret godine* Udruženja američkih orguljaša grada New Yorka, koju mnogi smatraju najvišom nagradom koju jedan orguljaš može dobiti od neke profesionalne udruge u SAD-u.

Stephen Tharp diplomirao je orgulje *magna cum laude* na Collegeu Jacksonvile u Illinoisu, a studirao je i na Sjeverozapadnom Sveučilištu (Northwestern University) u Chicagu, gdje su mu profesori bili Rudolf Zuidervel i Wolfgang Friedrich Rübsum. Orguljaško umijeće usavršavao je i privatno kod Jeana Guilloua u Parizu.

Popis njegovih izvedbi od 1987. godine obuhvaća i nastupe u istaknutim koncertnim dvoranama i crkvama, kao što su St. Bavo u Haarlemu, Royal Albert Hall u Londonu, crkva St. Eustache u Parizu, Tonhalle u Zürichu, Victoria Hall u Ženevi, Duomo u Milanu, zatim katedrale u Berlinu, Frankfurtu, Kölnu, Mainzu, Münchenu, Münsteru, Passauu i Speyeru. Tharp je koncertirao i u Elbphilharmonie u Hamburgu; orguljaške koncerte održao je i u Gewandhausu u Leipzigu, u crkvi Naše Gospe (Frauenkirche) u Drezdenu, u katedrali u Monacu, Dvořákovoj dvorani u Pragu, crkvi Hallgrim (Hallgrímskirkja) u Reykjaviku na Islandu, zatim u Kulturnom centru u Hong Kongu, sydneyskoj Opera House, Simfonijskom centru Morton H. Meyerson u Dallasu, Koncertnoj dvorani Walt Disney u Los Angelesu, Kimmel centru u Philadelphiji, crkvi Riverside u New Yorku, Sveučilištu Rice u Houstonu, kao i Simfonijskom centru u Chicagu.

Održao je majstorske seminare sviranja orgulja na Sveučilištu Yale, Glazbenoj školi Eastman, Sveučilištu Rice u Houstonu, westminsterskom Choir Collegeu, clevelandskom Glazbenom institutu, na Sveučilištu Bethel (St. Paul, u Minnesoti), zatim na Visokoj školi za glazbu u Trossingenu i Bochumu te na tečajevima orgulja koje je organiziralo Američko orguljaško društvo. Član je stručnih žirija na natjecanjima kao što su ona Glazbene škole Juilliard te Sjeverozapadnog sveučilišta, a bio je i član žirija na Međunarodnom orguljskom natjecanju u Chartresu 2018. godine.

Stephen Tharp je i izniman promicatelj i interpret suvremene orguljske glazbe. Od mnogih skladatelja često naručuje i prouzvodi glazbu za taj instrument: prva

orguljska skladba koju je naručio bila je simfonijska poema *Instants*, op. 57 Jeana Guilloua, koju je praisveo na King's Collegeu u Cambridgeu u veljači 1998. Djela koja su njemu posvećena su i *Diptyque* (2022.), *Prière Grégorienne* (2018.), *Danse Diabolique* (2016.) i *Varijacije na "Rouen"* (2010.) Georgea Bakera, *Preludij i fuga u c-molu* (2011.) Henryja Martina, *Toccata Labyrinth* (2006.) Davida Briggsa, *Sonata* (2005.) Samuela Adlera, *Psalms 100* (2009.) Eugenija Fagianija, *Trois Poèmes* (2002.) Thierryja Escaicha, *Sinfonietta* (2001.) Philipa Moorea, *Tombeau d'Igor Stravinsky* (2000.), *Toccata i Fuga Sinfonica na temu BACH* (1999.) kao i *Druga simfonija* (1992.) Anthonyja Newmana, *Slingshot Shivaree za orgulje i udaraljke* (1999.) Marthe Sullivan i *Exercitatio Fantastica* (1997.) Morgana Simmonsa. Tharp je i skladatelj: na narudžbu katedrale u Kölnu skladao je glazbu za Uskrs 2006., a djela *Uskrsne fanfare* i *Disneyjeve trube* skladao je u veljači 2011. za inauguraciju novih trompeta s horizontalnim rezonatorima za orgulje u Koncertnoj dvorani Walta Disneyja u Los Angelesu, gdje je skladbe i praisveo sljedećega mjeseca.

U travnju 2008. Stephen Tharp je imenovan službenim orguljašem kad je papa Benedikt XVI. posjetio New York; svirao je na tri velika skupa pred više od 60.000 posjetitelja, u izravnom televizijskom prijenosu diljem svijeta. Tharp je nastupio u emisijama Engleske i Irske nacionalne televizije, Radio Praga, *orgelnieuws.nl* u Nizozemskoj, kao i u serijalu *Pipedreams* Američkih javnih medija. *Pipedreams* je 2005., 2011. i 2015. cijele emisije posvetio ekskluzivno Tharpu i njegovoj orguljaškoj karijeri.

Tharp je aktivan i kao komorni glazbenik: kao orguljaš, pijanist i čembalist nastupio je sa svjetski poznatim glazbenicima (Thomas Hampson, Itzhak Perlman, Jennifer Larmore, Rachel Barton Pine, Američki dječjački zbor pod ravnanjem Jamesa Littona, Zbor crkve sv. Thomasa, koji vodi dirigent John Scott) u poznatim koncertnim prostorima, kao što su Carnegie Hall, Metropolitan Museum of Art, Alice Tully Hall i Avery Fisher Hall u Lincoln centru u Washingtonu. Svojih 16 nosača zvuka s orguljskom glazbom snimao je za diskografske kuće Acis Productions, JAV Recordings, Aeolus, Naxos, Organum i Ethereal, a njegove snimke dostupne su na internetskim stranicama Povijesnoga orguljaškog društva (www.ohscatalog.org), JAV Recordings (www.pipeorgancds.com) i Amazon (www.amazon.com).

Za nosač zvuka *The Complete Organ Works of Jeanne Demessieux* koji je izdala diskografska kuća Aeolus Recordings, Tharp je 2009. dobio nagradu *Preis der Deutschen Schallplattenkritik*, prvu nagradu njemačke glazbene kritike, kao i francusku nagradu *5 Diapason*. Nosač zvuka predstavljen je u listopadu 2010., a Tharp je integralna djela Jeanne Demessieux predstavio i na tri koncerta u njujorškoj katedrali sv. Ivana apostola. CD *Stephen Tharp plays St. Bavo, Haarlem, the Netherlands*, snimljen za diskografsku kuću JAV, internetski portal *Resmusica* proglasio je "najljepšim nosačem zvuka 2009. godine". Godine 2015. Tharpu je dodijeljena i Nagrada *Paul Creston* za umjetničku izvrsnost u izvođenju sakralne glazbe.

Stephen Tharp trenutno je rezidencijalni umjetnik u jednoj od najpoznatijih crkava na svijetu – episkopalnoj crkvi sv. Jakova na Aveniji Madison u New Yorku.

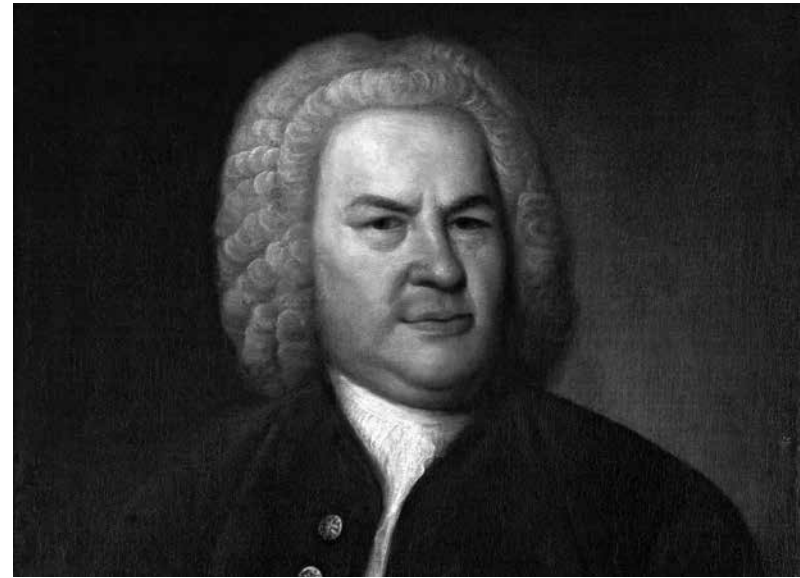

„Rame uz rame“ i u istim zadivljujućim olimpijskim visinama s Johannom Sebastianom Bachom stoji drugi njemački glazbeni genij kasnoga baroka – **Georg Friedrich Händel** (Halle /Saale/, 5. ožujka 1685. – London, 14. travnja 1759.). Za razliku od Bacha koji nije putovao gotovo nikamo izvan Njemačke (a i to što je putovao, prošao je gotovo sve pješice), Händel je četiri godine boravio u Italiji, a više od polovice života proveo je u Londonu (1727. dobio je i britansko državljanstvo). Od svojega velikog suvremenika razlikuje se i po skladanju čak četrdeset briljantnih opera, glazbene vrste kojom se Bach nije bavio. No u „bitci giganta“ – usporedbi aspekata umjetničke vrijednosti njihove glazbe, izvornosti idioma, inovativnosti i intenziteta nadahnuća – pobjednici su, sasvim sigurno obojica, a uz njih i svi mi kojima je dana Božja milost da uživamo u njihovoj veličanstvenoj glazbi.

Peterostavačnu orkestralnu suitu **Glazba za kraljevski vatromet** u D-duru, HWV 351 skladao je Georg Friedrich Händel 1749. na narudžbu kralja Georgea II. kao prigodno djelo u povodu proslave sklapanja Aachenskog mira (poznatog i kao Mir iz Aix-la-Chapelle nakon završetka osmogodišnjega tzv. Austrijskog nasljednog rata) koji su godinu dana prije potpisale zaraćene strane – Francuska i Španjolska s jedne, te Austrija, Engleska, Nizozemska i Sardinija s druge strane. Kralja Georgea II., koji je isprva odbijao da se u prigodi proslave izvodio bilo kakva glazba, general kraljevskoga topništva, vojvoda od Montagua, uspio je uvjeriti da je to izvrsna ideja, pa je skladanje djela povjereno tada već u cijeloj Engleskoj slavnom i slavljenom Händelu. Iako je kralj dopustio izvođenje glazbe isključivo na vojnim instrumentima (u to vrijeme to je značilo bez gudaćih instrumenata), Händel je pomalo prkosno skladbu ipak koncipirao kao tipičnu prigodnu glazbu koja je, baš kao što je to slučaj s njegovom *Glazbom na vodi* (*Wassermusik*), namijenjena izvedbi na otvorenom i za koji je predvidio puni orkestar, koji uključuje

i gudače i timpane. Kako kralj nije želio popustiti, došlo je čak i do male razmirice, no sve je ipak sretno završilo jer se skladatelj pokorio vladarevoj odluci. No Händel je naposljetku ipak proveo svoju volju: kao što je uočljivo iz manuskripta skladbe, kod nekih je puhaćih instrumenata napisao i nazive gudaćih instrumenata koji su ih trebali mijenjati u verziji za (u ono vrijeme uvriježeni) „klasični“ simfonijski orkestar. Nakon velike svečanosti 27. travnja 1749. u londonskom Zelenom parku na kojem je *Glazba za kraljevski vatromet* praižvedena, u verziji s gudačima skladba je izvedena četiri tjedna poslije na dobrotvornom koncertu u poznatom londonskom prihvatilištu za napuštenu djecu Foundling Hospital. Već je generalna proba *Glazbe* bila senzacija svoje vrste: 12.000 Londončana (golem broj njih i u kočijama!) pohrlili su u parkove Vauxhall kako bi sudjelovali u jedinstvenom događaju i čuli moćni zvuk orkestra od 120 glazbenika u kojem je sudjelovalo i osam pari timpana i 12 velikih bubnjeva, pa je dan generalne probe djela čak i ušao u povijest kao dan prve dokumentirane nevjerojatne prometne gužve u Londonu, kad su stotine kočija „zapele“ na London Bridgeu! *Glazba za kraljevski vatromet* sastoji se od šest stavaka: *Uvertire*, *Bourréea*, stavaka naslovljenih *La Paix (Mir)* i *La Réjouissance (Slavlje)* i dva *Menueta*. **Uvertira** djela je tipična tzv. francuska uvertira, svečanog karaktera, karakterističnog punktiranog ritma i majestetičnog ugođaja s „radosnim kliktajima“ u drvenim puhaćima i njihovim stiliziranim odjecima i „odgovorima“ u limenim puhaćima ili obratno. Nakon uvodnog *Adagia* slijedi poletni i energijom ispunjen *Allegro*, u kojem skladatelj pred glazbenike – ispredajući tkanje od brzih šesnaestinki – postavlja vrlo visoke tehničke zahtjeve.

Allein Gott in der Höh sei Ehr' (Samo Bogu u visini nek je slava) zapravo je protestantska crkvena pjesma koju je 1523. uglazbio Nikolaus Decius (1480. – nakon 1546.), voditelj Dvorske pjevačke kapele u Königsbergu. Zamišljena je kao njemačka verzija *Glorije*, dijela latinskog bogoslužja. To je i jedna od najranijih zabilježenih protestantskih pjesama. Obrada istoimenoga korala (*Allein Gott in der Höh sei Ehr*, BWV 662) za orgulje **Johanna Sebastiana Bacha** (Eisenach, 31. ožujka 1685. – Leipzig, 28. srpnja 1750.) dio je zbirke osamnaest tzv. *Lajpciških korala* (BWV 651 – 668) nastalih u posljednjih deset godina majstorova života. Po svemu sudeći, skladatelj ih je namjeravao objaviti kao cjelinu, baš kao što je to učinio i sa skladbama sabranim u trećem dijelu zbirke *Clavier-Übung*, objavljenom 1739. godine. *Lajpciški korali* obuhvaćaju seriju skladbi iz prethodnih godina, kad je Bach djelovao kao orguljaš u Weimaru, Arnstadtu i Mühlhausenu. Kako je Bach vrlo rijetko upisivao izvedbene oznake u svoje skladbe, oznaka tempa *Adagio* na početku skladbe tako još više dobiva na važnosti: skladatelj je vjerojatno želio istaknuti specifičnu atmosferu koja proizlazi iz teksta korala, posebice početnoga dijela u kojem se izražava molitva *da nam nikakvo zlo ne naudi ni sada ni ikada više (... darum dass nun und nimmermehr uns rühren kann kein Schade)*. U takvom svečanom i izražajnom djelu koralna melodija pojavljuje se u najgornjoj dionici orgulja u svojem ornamentiranom ruhu, pa ju je zbog mnogobrojnih ukrasa mjestimično i vrlo teško prepoznati. Fini arabesknji ukrasi oko tonova glavne melodije stvaraju kompleksnu melodijsku fakturu i pokazatelji su briljantnog skladateljeva zanatskog i improvizatorskog umijeća; nadahnuti su primjeri primjene tzv. koncertantnog stila tipičnog za baroknu glazbu toga razdoblja. Donji glasovi, iako – kao i u svim Bachovim skladbama – imaju majstorski izrađene melodijske fizionomije, više su u

funkciji suzdržane pratnje i svoje uloge ispunjavaju predano i „samozatajno“, kako bi do izražaja došla božanstveno lijepa melodijska linija u diskantu. I danas je upitno je li autor ljupke ***Fuge alla giga u G-duru, BWV 577*** Johann Sebastian Bach. Pouzdanih podataka o vremenu nastanka djela nema, a nalazi se u BWV (*Bach Werke Verzeichnis*, tj. popis Bachovih djela) od broja 561 do broja 591, uz još neke skladbe koje s potpunom sigurnošću nije moguće atribuirati Johannu Sebastianu Bachu. Iako su neka od tih djela sačuvana u Bachovu rukopisu, veliki skladatelj je prepisivao i brojne skladbe drugih autora, pa je ponekad teško odgovoriti na pitanje koja djela je prepisao, a koja osobno skladao. *Giga* (francuski: *gigue*) izvorno je talijanski naziv za živ, barokni ples trodobne mjere i specifičnog ritma koji potječe od engleskog narodnog plesa imena *jig*, koji je pak u Francusku „uvezen“ po svojoj prilici sredinom 17. stoljeća. Bez obzira na upitno autorstvo, *Fuga alla giga* živahna je skladba puna plesnog pokreta. Zahtijeva nemalu virtuoznost i orguljaško umijeće, posebice u izvođenju dionice pedala u kojoj noge uistinu „plešu“ svoju melodijsku liniju, koja obiluje skokovima, pa se orguljašu skladba vjerojatno doima poput vesele, ali nimalo lake „poskočiće“.

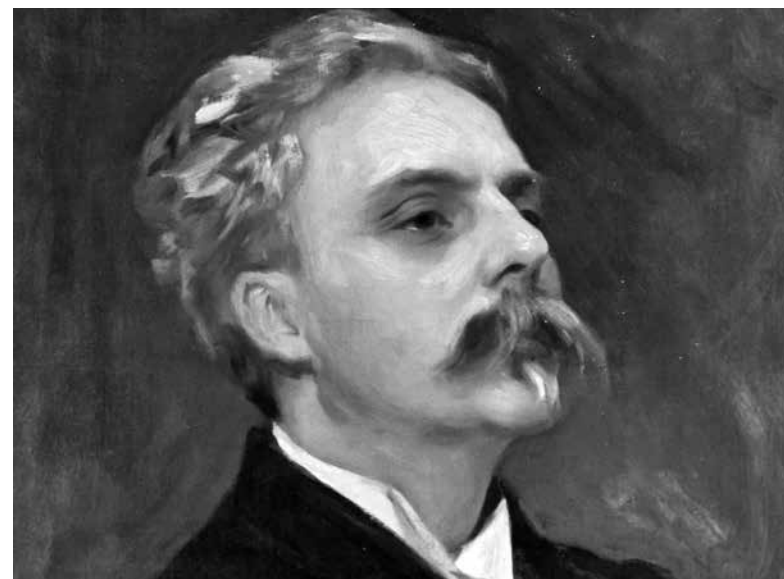
Jedna od najpoznatijih simfonija **Ludwiga van Beethovena** (Bonn, kršten 17. prosinca 1770. – Beč, 26. ožujka 1827.), ali nesumnjivo i cjelokupne svjetske simfonijske literature, je ***Treća simfonija u Es-duru, op. 55***, poznata i kao ***Eroica (Herojska)***. Veliki njemački skladatelj počeo ju je koncipirati 1802., nakon što je napisao glasovitu *Heiligenstadtsku oporuku*, potresni dokument koji u povijesti glazbe ima kulturni status. U njemu veliki skladatelj piše o teškom udarcu sudbine – potpunom gubljenju sluha, procesu koji će ubrzo završiti tragično, potpunom gluhoćom. Uistinu je nevjerojatno da se ništa od tih mračnih misli i depresivnih osjećaja, koje su Beethoven doveli na pomisao da si oduzme

život, ne može zamijetiti u veličanstvenoj *Trećoj simfoniji* koja je puna životne snage, a inspiraciju u velikoj mjeri crpi iz tada aktualnih društvenih događanja. Zbog mnogih nedoumica i detalja vezanih uz nastanak, simfonija i danas privlači pozornost istraživača i muzikologa i predmet je intenzivnih istraživanja. Posebno intrigantno je pitanje posvete djela: Beethoven je prema pismenom svjedočenju svojega učenika Ferdinanda Riesa simfoniju htio posvetiti Napoleonu Bonaparteu, pa je čak na naslovnici djela tu posvetu i upisao, no kad se 1804. Napoleon okrunio za cara, Beethoven je navodno pobjesnio i uzviknuo: „On se ni po čemu ne razlikuje od običnog čovjeka! Sad će i sam gaziti sva ljudska prava i ugađati svojoj taštini; postavit će se iznad svih i postati tiranin!“, pri čemu je čak i poderao naslovnicu *Simfonije* s posvetom. No istina je kompliciranija: naslovnica autografa je sačuvana (dakle nije poderana!) i iako se na mjestu gdje je vjerojatno bila posveta nalazi velika rupa u papiru nastala od silnog „pisanja i brisanja“, Beethoven je uz taj nečitljivi i „izbušeni“ dio naslovnice poslije ipak dopisao „Pisano za Bonaparteu“. Godine 1804. u pismu izdavačkoj kući Breitkopf & Haertel, Beethoven navodi da je „simfonija zapravo naslovljena Ponaparte“ (sic!). Prema svim tim činjenicama, istraživači danas zaključuju da simfonija Bonaparteu nije *posvećena*, nego je francuski političar i vojskovođa bio svojevrsna inspiracija za njezin nastanak. U tiskanom londonskom izdanju *Simfonije* iz 1809. službena posveta na naslovnici glasi „Sinfonia Eroica composta per celebrare la morte d'un Eroe“ („Simfonija skladana u počast smrti jednog heroja“). Muzikolozi ne isključuju mogućnost da je Beethoven mislio i na princa Luja Ferdinanda od Pruske, koji je poginuo 1806. u bitci protiv francuskih trupa. Bez obzira na tek djelomično razjašnjena pitanja u vezi s posvetom djela, povijest glazbe *Eroicu* danas vidi kao „revolucionarnu“, inovativnu simfoniju kojom je Beethoven napravio „velik korak“ od klasične simfonije 18. stoljeća prema

romantičnoj simfoniji 19. stoljeća. Već samo njezino trajanje gotovo dvostruko premašuje trajanje do tada skladanih simfonija! Nastala u godinama 1802. i 1803., simfonija se nekim svojim temama oslanja na prije nastalo djelo *Eroica varijacije* za glasovir, op. 35. Praizvedba *Treće simfonije* 9. lipnja 1804. u bečkoj palači kneza Lobkowitza bila je povlastica samo za odabrane uzvanike, dok je djelo prvi put javno izvedeno 7. travnja sljedeće godine u bečkom Theateru an der Wien. **Scherzo, treći stavak Treće simfonije**, u svojem je vremenu bio velika novost, jer se na mjestu trećeg stavka simfonijâ prema tradicijom uvriježenoj konvenciji uvijek nalazio *menuet*. Brz, vatren i nabijen energijom, stavak je pun neočekivanih obrata i duhovitih iznenađenja. Srednji dio stavka (*Trio*) temelji se na temi koju donose rogovi (knez Lobkowitz je za *Eroicu* morao posebno platiti i trećeg kornista!) i sadrži stilizirane signale lovačkih rogova. Stavak odlikuje i virilna snaga, vedrina i idilična glazba koja krije dušu i vraća vjeru da je život (iako pun nedaća i ponekad posut trnjem) uistinu lijep i pun skrivenih divota koje samo treba otkriti.

Neobičnim se doima sjećanje iz djetinjstva **Gabriela Fauréa** (Pamiers, 12. svibnja 1845. – Paris, 4. studenoga 1924.): kad je još kao dječčić često svirao harmonij u mraku prazne kapele tik uz svoju školu, nije ni slutio da ga je cijelo vrijeme slušala starija gospođa koja je odmah shvatila kakav mu je talent podaren i to odmah priopćila njegovu ocu, koji je pak to uzeo vrlo ozbiljno i pobrinuo se da sinu omogući najbolje moguće glazbeno obrazovanje. Već kao devetogodišnjak upisao se na parišku Školu crkvene glazbe Louisa Niedermeyersa, a godinu dana poslije mladićev iznimni talent zamijetio je i jedan od najvećih francuskih glazbenika toga vremena – Camille Saint-Saëns, koji je mladića uputio u sve tajne glazbenoga zanata. Već 1871.

Fauré je poznati glazbenik i jedan od osnivača glasovitoga Nacionalnog društva za glazbu, gdje je postao i profesor kompozicije. Kao orguljaš, skladatelj se zaposlio vrlo rano, a vrhunac njegove orguljaške karijere i priznanje njegova sviračkog umijeća na „kraljici instrumenata“ je i poziv da preuzme mjesto glavnog orguljaša pariške crkve Madeleine, u kojoj se nalazi jedan od najpoznatijih instrumenata vjerojatno najvećega graditelja orgulja svih vremena Aristidea Cavaillé-Colla. Iako se borio s gluhoćom, čije je prve znakove osjetio već 1903., Fauré je hrabro i tjeran dubokim stvaralačkim porivom nastavio skladati i stvorio nadahnuta komorna djela, dvije opere („drame lyrique“ *Prometej* i „poème lyrique“ *Pénélope*). Od sakralnih djela posebno impresivan je njegov uzvišeni *Rekvijem* upravo transcendentalne ljepote. **Pavanu u fis-molu, op. 50** skladao je Fauré izvorno za glasovir 1887., no mnogo je poznatija njezina orkestralna verzija, kojoj je skladatelj dodao i tekst. Pavana (tal. i Paduana) je izvorno svečani, polagani ples talijansko-španjolskog podrijetla koji je vrhunac doživio u 16. i 17. stoljeću i bio omiljen na europskim dvorovima. Tekst za *Pavanu* Fauréu je *post festum* napisao neobično zanimljiv simbolistički pjesnik Robert de Montesquiou, koji je bio i slikar, kolekcionar umjetnina i poznati pariški *dandy*, a slovio je i kao model prema kojem je Marcel Proust stvorio svojega barona de Charlusa u romanu *U potrazi za izgubljenim vremenom*, pa navodno čak i Oscaru Wildeu u *Slici Dorianu Graya*. Pavana je tako dobila i svoju scensku dimenziju, kao skladba koja se može izvoditi i kao „ples s pjevanjem i orkestralnom pratnjom“ i ubrzo postala je repertoarni komad znamenitoga Ruskog baleta Sergeja Djagiljeva koji je koreografirao Léonide Massine. Nezaboravna, melankolična melodija *Pavane* čarobnom i uzvišenom, nadahnutom ljepotom s pravom i danas plijeni našu pozornost i česta je u mnogim medijima, radijskim programima i (nažalost) televizijskim reklamama.

Otkrivanje predivnih novih glazbenih svjetova i genijalnih skladatelja današnjice uvijek je poseban užitak. Upravo takav susret koji će nas oplemeniti i obogatiti nesumnjivo je i susret s glazbom i glazbenim umijećem jednoga od najvećih francuskih orguljaša i skladatelja današnjice – **Jean-Baptiste Robina**, rođenoga 5. listopada 1976. Dovoljno je spomenuti da je Robin bio jedan od najpoznatijih učenika velikih orguljaša Michela Bouvarda i Oliviera Latryja na pariškom Konzervatoriju, a poslije je svoje umijeće sviranja orgulja usavršavao i s Georgom Benjaminom u Londonu, Louisom Robilliardom u Lyonu, Odile Bailleux Bourg-la-Reineu te naposljetku s glasovitim Marie-Claire Alain u Parizu. Djelovao je kao orguljaš katedrale u Poitiersu i kapeli u Versaillesu, a trenutno je profesor orgulja i kompozicije na Konzervatoriju za glazbu u Versaillesu. Jean-Baptiste Robin koncertirao je kao orguljaš na svim kontinentima, na nekima od najslavnijih instrumenata svijeta. Kakav ugled uživaju Robinove skladbe dokazuje i podatak da su ih izvodili svjetski poznati dirigenti suvremene glazbe, kao što su Pierre Boulez (koji je od Robina jednu skladbu čak i naručio za svoj sastav Ensemble intercontemporain!), Marin Alsop, Laurent Petitgirard, s orkestrima kao što su Francuski nacionalni orkestar, Orkestar Philharmonia ili Orkestar Colonne, da spomenemo samo neke.

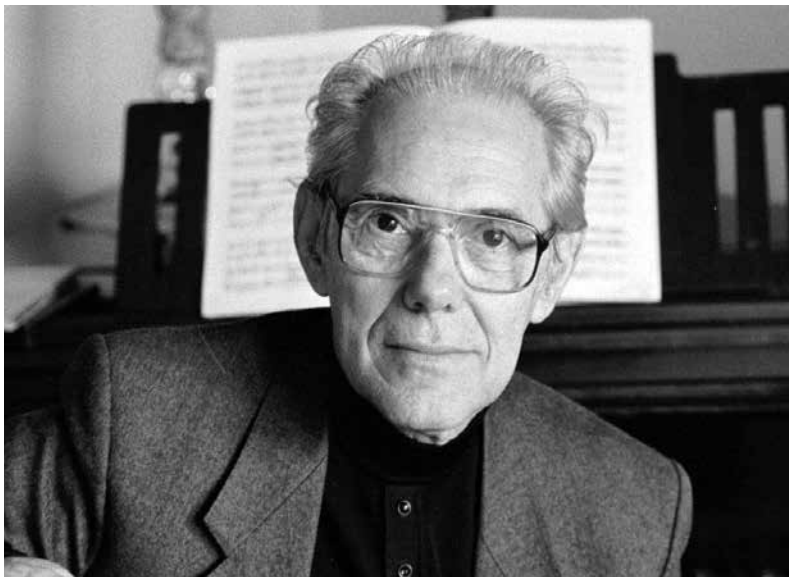
Evo što je skladatelj zapisao o svojoj skladbi ***Chant du Ténére (Pjev iz Ténérea)***: „Ovo je pjesma o drvetu na osami, ‘drvetu iz Ténérea’ – istinskoj afričkoj legendi koja je živjela sve do 1973. Osamljen i izoliran usred jednoga od

Fotografija: Jean-Baptiste Millot

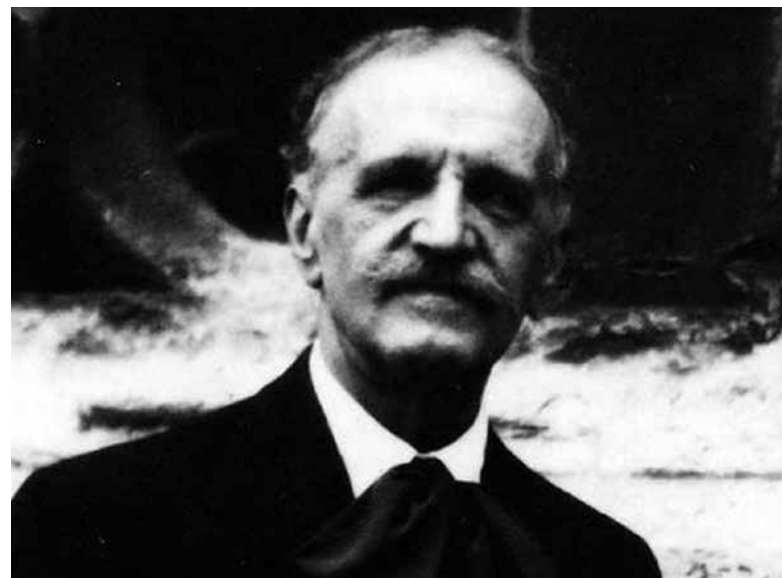
najzabitijih predjela pustinje Sahare, taj bagrem je jedino drvo preživjelo u tako ekstremnim klimatskim uvjetima miljama uokolo. *Chant du Ténére* svojevrsni je *hommage* prijatelju, skladatelju Jean-Louisu Florentzu. Drvo simbolizira njegovu ljubav prema Africi, intenzivnu duhovnost i kreativnu snagu. Izgrađena na kliktavom motivu repetitivnih tonova koji se ponavlja tijekom cijelog komada, *Chant du Ténére* (taktovi 77 – 127) kombinira snagu elemenata s dubokom pjesmom samoće. Iz dinamičnog uvoda, punog vitalne snage (baš kao što je to slučaj s impresivnim drvetom!) i *toccato*g karaktera izdiže se čarobni pjev, melodija zaodjenuta u čudesno lijepe zvukovne boje, što i jest jedna od glavnih karakteristika francuske glazbe 20. i 21. stoljeća pa tako i poznate francuske orguljaške škole. U jednom trenutku poput nove mladice u krošnji drveta pojavljuje se i druga melodija koja se isprepliće s onom osnovnom, u skladnom i uzbudljivom dijalogu. Pjev doseže vrhunac i potom iščezava ustupajući mjesto moćnim akordskim stupovima koji se (osvijetljeni fantastičnim harmonijskim bojama) izmjenjuju velikom brzinom, a glazbena faktura ponovno poprima oblike veličanstvenog tonskog krajolika s početka skladbe.

Djetinjstvo češkoga skladatelja, orguljaša i zborovođe **Petra Ebena** (Žamberk, 22. siječnja 1929. – Prag, 24. listopada 2007.) obilježio je niz strašnih događaja: s obzirom na to da je bio židovskoga porijekla, baka i velik dio očeve obitelji internirani su i ubijeni u nacističkom koncentracijskom logoru Theresienstadt. Godine 1944. u isti logor deportiran je i Petrov otac, a on i njegov brat 1945. odvedeni su u Njemačku, u zloglasni koncentracijski logor Buchenwald. I otac i sinovi preživjeli su golgotu strašnih logoraških dana. Eben je glazbu studirao na praškoj Muzičkoj akademiji, a 1955. postao je i profesor Instituta za povijest glazbe Karlova sveučilišta. Kao izvanredan pijanist i orguljaš-improvizator održao je više od 150 koncertnih turneja po Europi,

SAD-u i Australiji. Zbog privrženosti i odanosti Crkvi, vjere i svojega umjetničkog rada koji je u velikoj mjeri bio posvećen sakralnoj glazbi, Ebenu je Komunistička partija sve do 1989. i tzv. Baršunaste revolucije onemogućavala bilo kakav profesionalni napredak (Eben je čak i u svoje svjetovne skladbe uključivao „zamaskirane“ crkvene popijevke i korale!), no odmah je 1990. proglašen redovitim profesorom kompozicije na Akademiji glazbe i izvedbenih umjetnosti u Pragu. Njegova najpoznatija djela su oratorij *Apologia Socratus*, balet *Prokletstvo i blagoslov* i simfonijske skladbe *Noćni sati* i *Praški nokturno*. Od sakralnih skladbi ističu se *Missa cum populo*, oratorij *Sveti simboli* i crkvena opera *Jeremija*. Skladao je i brojna majstorska i originalna djela za orgulje, kao i dva koncerta za orgulje i orkestar. Svoju, u orguljaškom svijetu vrlo poznatu skladbu **Musica dominicalis (Nedjeljna glazba)** skladao je Eben 1957./1958., a sastoji se od četiri stavka (*Fantasia I i II, Motto ostinato i Finale*). Prema skladateljevima riječima, naslovom *Musica dominicalis* želio je istaknuti da to nije glazba svagdana, nego djelo (nedjeljnog) slavlja, a s formalnog aspekta zapravo orguljska simfonija u četiri stavka. Prvi stavak rabi „vrlo koncentrirani“ gregorijanski napjev *Ite, Missa est* koji se u crkvi izvodi nedjeljom, po čemu je taj orguljski ciklus i nazvan. Na mjestu trećeg stavka simfonije obično se nalazi *scherzo*, pa i treći stavak *Musice dominicalis, Motto ostinato*, ima neke „skercozne“ značajke: karakterizira ga izrazit, pregnantan ritam koji, prema Ebenu, simbolizira „borbe i poteškoće opisane u Propovijedi na Gori i Otkrivenju koje su preplavile čovječanstvo“. U prvom dijelu stavka tema se izmjenjuje u gornjem glasu i pedal, dok srednji dio ima obilježja *toccate*, no prepoznatljiviji ritam i dalje je prisutan. U trećem dijelu stavka (*Quasi Tempo I*) tema se ponovno pojavljuje, ali ovaj put „zadebljana“ i „odjenuta“ u akordsko ruho koje joj daje neobičnu zvučnu boju i snagu. Veliku popularnost stavak *Motto ostinato* zahvaljuje potpuno originalnom glazbenom idiomu, neobičnoj melodici, bogatstvu harmonijskih preljeva i boja, intrigantnom ritamskom obrascu (koji se gotovo opsesivno ponavlja) i velikoj izražajnoj snazi posljednjeg dijela koji vodi do veličanstvene kulminacije na samom kraju.

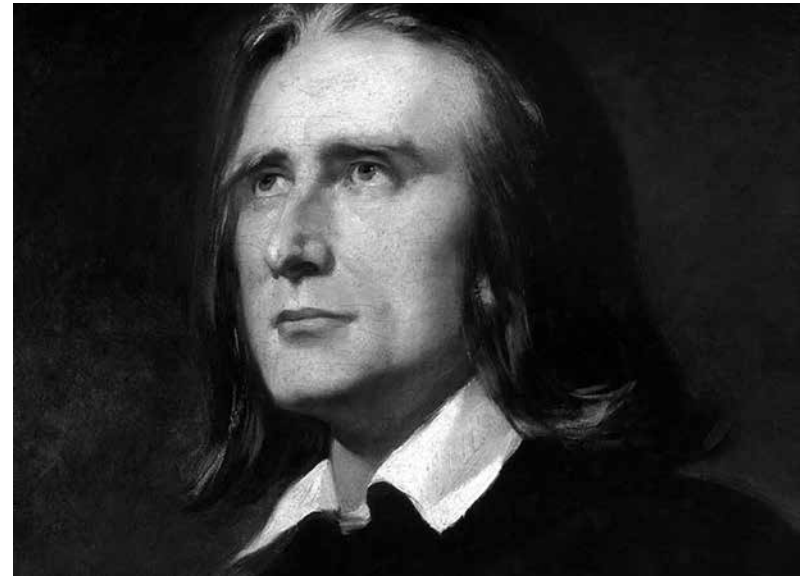
Nije rijetkost da su slabovidne ili slijepo osobe sjajni glazbenici! I u povijesti, ali i danas, glazbeni talent je, poput vodene bujice koja se probija kroz planinske vrleti i klance, uvijek nalazio svoje putove u najtežim uvjetima i savladavao naizgled nepremostive prirodne prepreke. Jedan od najvećih slabovidnih (i potpuno slijepih) glazbenika u povijesti svakako je francuski skladatelj, orguljaš i glazbeni pedagog **Louis Vierne** (Poitiers, 8. listopada 1870. – Pariz, 2. lipnja 1937.). Kao dijete s urođenom sivom mrenom, Vierne je vidio samo sjene, no nakon operacije očiju kojoj se podvrgnuo kao šestogodišnjak (iridektomija), mogao je raspoznavati oblike i ljude, ali i čitati vrlo velika slova. No 1907. ipak je potpuno oslijepio. Njegova nesvakidašnja glazbena nadarenost zamijećena je vrlo rano, pa je kao dijete počeo učiti glasovir. Godine 1889. Louisova

obitelj preselila se iz Lillea u Pariz pa je on glazbeno obrazovanje nastavio na Nacionalnom institutu za slijepu mladež. Jak dojam na njega je ostavio César Franck, čije je orguljske improvizacije čuo 1881. godine. Upravo je Franck, nakon jednog njihova susreta, pristao podučavati mladog Vierna harmoniju, što je presudno utjecalo na mladićev glazbeni razvoj. Nakon što je pohađao predavanja iz glazbe na pariškom Konzervatoriju, Vierne je najprije postao asistent jednoga od najvećih francuskih orguljaša, Charlesa Marije Widora, u crkvi Saint-Sulpice, a 1900. pobijedio je na natjecanju za glavnog orguljaša u crkvi Notre-Dame i sve do svoje smrti 1937. zadržao je mjesto orguljaša na vjerojatno najpoznatijim orguljama svijeta. Taj podatak, kuriozno, doslovce je točan, jer je veliki orguljaš usred svojega koncerta u crkvi Notre-Dame umro od moždanog udara. Kao asistent pariškog Konzervatorija i profesor glasovite Schole cantorum, Vierne je odgojio niz svjetski poznatih orguljaša i skladatelja, među kojima se ističu Lili i Nadia Boulanger, Marcel Dupré i Maurice Duruflé. Louis Vierne skladao je 62 opusa, od kojih mnogi sadrže više skladbi i ciklusi su preludija, popijevaka ili komada za

orgulje ili glasovir. Sa svojih šest orguljskih simfonija skladanih između 1895. i 1930. Vierne je nastavio veličanstvenu tradiciju te vrste i doveo je do vrhunca. Orguljska simfonija pojavljuje se u francuskoj glazbi još u 17. stoljeću, no svoje zlatno vrijeme doseže u veličanstvenim istovrsnim djelima Francka (*Grande pièce symphonique* op. 17) i Widora (deset orguljskih simfonija). Vierneova **Treća orguljska simfonija, op. 28** nastala je 1911. u skladateljevu teškom životnom razdoblju, neposredno nakon smrti majke i najboljega prijatelja i mentora Alexandrea Guilmana. Dobri poznavatelji skladateljeva opusa tvrde da je *Treća simfonija* najinspiriranija i formalno-arhitektonski najuspjelija skladateljeva orguljska simfonija. Četvrti stavak *Simfonije, Adagio* (ostali stavci su *Allegro maestoso*, *Cantilène* i *Intermezzo*), skladan je (prema autorovim riječima) u stilu „pjesme bez riječi“. Cijeli stavak natopljen je melankolijom i u njemu prevladavaju tamne boje, iako srednji dio u razvoju donosi pokoji tračak svjetla. Glazbena faktura obiluje kromatskim prohodima i karakterizira je za kasnoromantični glazbeni idiom tipično bogato fluidno harmonijsko zbivanje i stalna mijena zvučnih nijansi, tonsko nijansiranje nalik na konstantnu, finu ivru svjetla i sjene.

Život fascinantnog skladatelja, pijanista virtuozu, dirigenta, glasovirskog pedagoga, organizatora, pisca, mislioca, humanista, neumornog putnika i vizionara **Franza Liszta** (Raiding, 22. listopada 1811. – Bayreuth, 31. srpnja 1886.) mogao bi se podijeliti u četiri velika razdoblja: 1. djetinjstvo i školovanje u rodnom kraju i Beču (1811. – 1823.); 2. boravak u Parizu i život „vječitog putnika“ na pijanističkim, koncertnim turnejama u mnogobrojnim gradovima na mapi Starog kontinenta, od Gibraltara do Istanbula na jugu sve do Glasgova i Sankt Peterburga na sjeveru (1823. – 1847.); 3. boravak u Weimaru (1848. – 1861.) te 4., posljednje razdoblje života, između Rima, Weimara i Budimpešte (1861. – 1886.). U weimarskoj fazi Liszt je dosegnuo vrhunac svojega skladateljskog djelovanja: u gradu Goethea i Schillera nastala su njegova najvažnija orkestralna djela. Te svoje zvjezdane stvaralačke vrhunce skladatelj ne bi mogao dosegnuti da u tom vremenu nije djelovao i kao dirigent orkestra na dvoru nadvojvode Carla Friedricha, gdje je imao prilike upoznati „tajne“ zvukovnih i izvedbenih mogućnosti velikoga orkestra gotovo u svakodnevnoj praksi. U tom razdoblju Liszt je skladao i svoj poznati **Totentanz (Mrtvački ples)**, poznat i pod nazivima *Parafraza na „Dies irae“* i *Danse macabre*. Riječ je o temi sa šest varijacija za glasovir i orkestar, iako je autor poslije izradio i verzije samo za glasovir, ali i za dva glasovira. Tema koju Liszt upotrebljava kao ishodište svoje skladbe je početak *sekvence* (jedna vrsta kasne forme gregorijanskog korala) *Dies irae (Dan gnjeva)* i u toj formi egzistira i kao dio mise za mrtve (rekvijema), premda je sam tekst zapravo srednjovjekovni himan. Iako se muzikolozi još uvijek spore o izvoru nadahnuća za skladanje djela, Liszt je po svemu sudeći **Totentanz** pisao potaknut prizorima s freske *Trijumf Smrti* firentinskoga slikara Andree di Cionea, zvanog Orcagna, koja se nalazi u dvoranama kompleksa građevina Campo Santo u Pisi. (Zanimljivo je da je Orcagnino autorstvo te freske dovedeno u pitanje i da se danas pretpostavlja da je njezin autor ili Francesco Traini ili Buonamico Buffalmacco). Lisztu, koji je pitanjima života i smrti, demonskog i božanskog, vječnosti i prolaznosti bio opsjednut gotovo cijeloga života (prisjetimo se tek

njegovih skladbi *Pensée des morts /Misli o mrtvima/* ili *Funérailles /Pogreb/* iz glasovirskog ciklusa *Harmonies poétiques et religieuses*, te skladbe *La lugubre gondola /Sablana gondola/*, predodžba „kosca“ koji u ekstatičnom, divljem i zapravo apokaliptičnom plesu vodi ljude u ništavilo, zasigurno je bila vrlo inspirativna. Sve te svoje „vizije“ Liszt je prenio u glazbu i ozrcalio u dionici glasovira u tutnjavi dubokih tonova, divljim i brzim pasažima i akordima i zastrašujućim *glissandima*, kao i u tri solističke kandidate u kojima – metaforički rečeno – naziremo sablasni klepet kostiju, urlike demona i škrgut zubi. *Ples smrti* Liszt je skladao od 1847. do 1849., ali ih je sljedećih godina još nekoliko puta prerađivao. Skladbu je posvetio budućem zetu, pijanistu i dirigentu Hansu von Bülowu, koju je on kao solist i prouzveo 15. travnja 1865. u Den Haagu s tamošnjim orkestrom pod ravnanjem Johanna Verhulsta. Zanimljivo je da je Stephen Tharp, prema vlastitim riječima, za ovu priliku svoju obradu skladbe temeljio na izvornoj orkestralnoj partituri, što je nemali pothvat, jer orguljaška dionica *de facto* sadrži i solističku glasovirsku dionicu i orkestralnu pratnju!

Organizator i nakladnik:
Koncertna dvorana Vatroslava Lisinskog,
Zagreb, Trg Stjepana Radića 4

Za nakladnika: Dražen Sirišević, ravnatelj
Producentica: Željka Janeš Beneti
Urednica: Jelena Vuković

Autor teksta: Davor Merkaš
Lektorica: Rosanda Tometić
Oblikovanje i grafička priprema: Daniel Ille
Tisak: Cerovski d.o.o., Zagreb
Naklada: 400 primjeraka
Cijena: 20 kuna
www.lisinski.hr

SVEČANOST GLAZBE I RADOST SUSRETA

Dan Dvorane Vatroslava Lisinskog, koji se već prema polustoljetnoj tradiciji (49. put!) na najljepši mogući način uklapa u čarobno božićno i novogodišnje vrijeme puno veselja, sretnih trenutaka i vedrine, i ove godine svetkujemo sasvim posebnim magičnim glazbenim trenutcima iz najpoznatijih svjetskih opera! Arije, valceri i baletne uspješnice velikih majstora bit će naš raskošni dar pun duha, radosti i istinske ljepote svim ljubiteljima glazbe!

Ovogodišnji svečani koncert čine neke od najpoznatijih i najljepših, nezaboravnih baletnih točaka iz opera, kao što su gracilni *Ples satova* iz Ponchiellijeve opere *La Gioconda*, otmjeni valcer iz Čajkovskijeva *Evgenija Onjegin* i njegov čeznutljivi „rođak“ – valcer iz opere *Faust* Charlesa Gounoda te luckasti *Ples komedijša* iz duhovite *Prodane nevjeste* Bedřicha Smetane, da spomenemo tek neke.

U svijet operne čarolije i predivnih arija, posebno odabranih za radosno blagdansko raspoloženje, otputovat ćemo s talijanskom opernom divom, sopranisticom svjetskoga glasa **Danielom Schillaci**. Kao proslavljena interpretatorica Verdijevih opera, umjetnica će otpjevati neke od najljepših opernih arija iz Verdijeva grandioznog glazbeno-scenskog opusa, opernih remek-djela, kao što su *Trubadur*, *Attila*, *Macbeth* i *Sicilijanska večernja*. Za pultom Simfonijskoga orkestra Hrvatske radiotelevizije bit će veliki poznavatelj opernoga repertoara i jedan od naših najboljih dirigenata, sjajni maestro Ivo Lipanović.

No i daljnja blagdanska iznenađenja i glazbene poslastice čekaju sve one koji se odluče pridružiti nam se u jedinstvenoj slavljeničkoj večeri našeg *Lisinskog*, najpoznatijega „doma u kojem živi glazba“ i podijeliti s nama blistave i radosne glazbene trenutke. I još vam nešto moramo šapnuti (*ps. nemojte nikome reći!*): na koncertu ćete uživati i u famoznom *can-canu* velikoga majstora operete i plesne glazbe, našega dragog i zabavnog, starog prijatelja Jacquesa Offenbacha, a djela (našeg mlađeg prijatelja) ingenioznog Johanna Straussa mlađeg donijet će dašak čarobnog ugođaja bečkoga *Novogodišnjeg koncerta*. Večer opernog sjaja i radosti koju ne smijete propustiti!

Dragi naši prijatelji glazbe, pretplatnici ciklusa *Lisinski subotom!* Za vas smo na blagajnama *Lisinskog* za *Dan Dvorane* osigurali 20% popusta na redovne cijene ulaznica!

Poslije koncerta održat će se tradicionalni veliki ples u predvorjima *Dvorane*. Ne propustite društvo najboljih.

Nama je najbolje kad ste vi uz nas!

Vaš *Lisinski*

**DIVA I POZIV
NA PLES**

29. prosinca 2022.
DAN DVORANE

DANIELA SCHILLACI, sopran
SIMFONIJSKI ORKESTAR HRVATSKE RADIOTELEVIZIJE
IVO LIPANOVIĆ, dirigent

 LISINSKI

GRAD
ZAGREB

 otpbanka

 INA

ZAGREB
moj grad

Jutarnji list

 LISINSKI